

стажист-дослідник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»

СИСТЕМА ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ: ПИТАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Присвячено проблемі систематизації телекомунікаційних відносин на інформаційно-телекомунікаційному ринку України, що мають бути покладені в основу модернізації законодавства в цій сфері. Необхідність систематизації викликана, по-перше, процесом подальшої господарської автоматизації телекомунікаційної інфраструктури в сфері інформаційно-телекомунікаційних відносин з утворенням власного ринку телекомунікаційних послуг, а по-друге, випереджаючим розвитком та конвергенцією самих технічних засобів передачі сигналу, що постійно модифікує систему телекомунікаційних відносин.

Ключові слова: інформаційні відносини, телекомунікаційні послуги, телекомунікаційний ринок, інфраструктура телекомунікаційного ринку.

Посвящена проблеме систематизации телекоммуникационных отношений на информационно-телекоммуникационном рынке Украины, которые должны быть положены в основу модернизации законодательства в этой сфере. Необходимость систематизации вызвана, во-первых, процессом дальнейшей хозяйственной автоматизации телекоммуникационной инфраструктуры в сфере информационно-телекоммуникационных отношений с образованием собственного рынка телекоммуникационных услуг, а во-вторых, опережающим развитием и конвергенцией самих технических средств передачи сигнала, что постоянно модифицирует систему телекоммуникационных отношений.

Ключевые слова: информационные отношения, телекоммуникационные услуги, телекоммуникационный рынок, инфраструктура телекоммуникационного рынка.

Devoted to the systematization of telecommunication relations for information and telecommunication market of Ukraine to be the basis for the modernization of legislation in this area. The need for systematic due, firstly, the further automation of business telecommunications infrastructure in information and telecommunication relations to form their own telecom services market, and second, ahead of the development and convergence of most hardware signal that continuously modifies the system of telecommunication relations.

Key words: information relationships, telecommunications services, telecommunications market, the infrastructure of the telecommunications market.

Сьогодні усі ми є свідками переходу до нового етапу в розвитку суспільства – інформаційно-телекомунікаційного. Інформація і головним чином науково-технічна починає відігравати провідну роль у різних сферах суспільно-економічного, перетворюючись на один з ключових факторів виробництва.

Інтенсивна інформатизація більшості сфер суспільного життя та діяльності є набуває значення одного з найважливіших глобальних і визначальних чинників для процесів подальшого соціально-економічного та інтелектуаль-

но-духовного розвитку людства. Відтак, одним з головних чинників розвитку держави є забезпечення населення та суб'єктів господарювання інформацією за допомогою телекомунікаційних мереж, каналів телекомунікаційного зв'язку.

Сьогоднішня різноманітність інформаційно-телекомунікаційних послуг, постійний розвиток технічних приладів, що використовуються, відсутність системного та детального законодавчого забезпечення цієї сфери призводить до втрати адекватного розуміння перспектив роз-

витку процесів передачі інформації. Таке відставання від поступу науково-технічного розвитку легко діагностується: великою кількістю прогалин, включаючи і масштаб окремих інститутів в системах інформаційного та телекомунікаційного права, а також значною колізійністю законодавства. Особливого значення набувають проблеми сучасного господарсько-правового забезпечення державного регулювання телекомунікаційних відносин. Окрему проблему також складає питання забезпечення передачі високоякісного інформаційного продукту від виробника до споживача.

Усі вищеперелічені фактори обумовили актуальність та необхідність дослідження проблематики господарсько-правового забезпечення передачі інформації за допомогою засобів електров'язку в сучасних умовах їх технологічного розвитку.

Слід зазначити, що тематика правового забезпечення відносин з передачі інформації засобами телекомунікації отримала недостатню увагу вчених-правознавців. Виключенням можна назвати Ю. В. Волкова, що видав низку робіт з цієї теми: «Телекоммуникационное право», «Основы телекоммуникационного права» [2; 3].

У 60–70 рр. минулого століття питання співвідношення права та інформатики торкалися також і такі радянські вчені, як Ю. В. Кудрявцев, С. С. Москвін, Н. С. Польовий, М. М. Рассолов, А. Р. Шляхов, А. А. Ейсман, Г. Г. Яновський [9]. У роботах цих науковців висвітлюються окремі питання правового регулювання діяльності телекомунікацій, в той же час аналіз співвідношення інформаційного продукту та засобів телекомунікації в їх динамічному господарсько-правовому аспекті залишився фактично поза увагою дослідників.

Метою статті є дослідження системи та змісту сучасних господарських відносин на ринку інформаційно-телекомунікаційних послуг, а відтак і правової природи цих відносин та також встанов-

лення завдань їх законодавчого забезпечення.

Інформація сьогодні стала головним об'єктом господарських відносин в сучасній економіці та виступає найціннішим продуктом для розвитку людини, а відтак і людського капіталу. Всі суспільні відносини, які виникають при збиранні, одержанні, зберіганні, використанні, поширенні та захисті (охороні) інформації відносяться до інформаційних. Відтак їх аналіз потребує застосування засобів системологічної методології.

У першу чергу, треба зазначити, що предметом інформаційних відносин виступають інформаційний продукт (інтелектуальні цінності) та відносини, які виникають щодо нього. Відтак, визначення такого продукту та засобів передачі (трансляції) одними суб'єктами інформаційних відносин до інших набуває значення актуальної правової проблеми, що опосередковані відповідними договірними правовідносинами.

Відповідно до статті 200 ЦК України інформація визначена як документовані або публічно оголошені відомості про події та явища, що відбуваються у суспільстві, державі та навколишньому природному середовищі, тобто невід'ємною властивістю інформації є її існування в будь-якому вигляді чи формі, яка сприймається людиною, в тому числі з використанням сучасних електронно-технічних засобів. Аналогічне визначення дається і у статті 1 Закону України «Про інформацію» від 2 жовтня 1992 р.

Власне, вся суспільна взаємодія нинішнього тисячоліття основана на обміні інформацією, що пояснює певні труднощі у формуванні особливих прав на неї, оскільки суспільство зацікавлене у вільному обігу інформації і одночасно прагне захистити кожного свого члена від негативних та шкідливих її видів.

З правової точки зору інформація є видом нематеріальних благ, щодо яких можуть виникати цивільні права та обов'язки. Інформацію можна розподі-

лити на види за кількома ознаками: за способом сприйняття – візуальна (сприймається органами зору), аудіальна (сприймається органами слуху) і таке інше; за формою подання – текстова (передається у вигляді символів, призначених позначати лексеми мови), числова (у вигляді цифр і знаків, що позначають математичні дії), графічна (у вигляді зображень, подій, предметів, графіків), звукова (усна або у вигляді запису передачі мови аудіальним шляхом); за призначенням – масова (містить тривалі відомості і оперує набором понять, зрозумілішим більшій частині соціуму), спеціальна (містить специфічний набір понять, при використанні відбувається передача відомостей, які можуть бути не зрозумілі основній масі соціуму, але необхідні і зрозумілі в рамках вузької соціальної групи, де використовується дана інформація), особиста (набір відомостей про яку-небудь особистість, що визначає соціальний стан і типи соціальних взаємодій всередині популяції).

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про інформацію» інформація поділяється на статистичну інформацію, масову інформацію, інформацію про діяльність державних органів влади та органів місцевого і регіонального самоврядування, правову інформацію, інформацію про особу, інформацію довідково-енциклопедичного характеру, соціологічну інформацію.

У сучасному суспільстві одне з провідних місць у розвитку особистості та націй в цілому займають засоби масової інформації, до яких так само відноситься Інтернет, телебачення, радіо. Завдяки цим засобам людина отримує інформацію у вигляді масового продукту, будь то телевізійна передача чи Інтернет-стаття, фільм чи реклама по радіо. Відтак, сучасний спосіб отримання інформації – це отримання її переважно в вигляді інформаційного продукту, обіг якого передбачає наявність відповідної ринкової за сутністю та договірною за формою системи суспільних відносин.

Відповідно до статті 23 Закону України «Про інформацію» зазначено, що інформаційна продукція – це матеріалізований результат інформаційної діяльності, призначений для задоволення інформаційних потреб громадян, державних органів, підприємств, установ і організацій. Інше, більш детальне визначення, міститься у статті 1 Закону України «Про Національну програму інформатизації» від 4 лютого 1998 року: «Інформаційний продукт – це результат праці, слідство обробки інформаційного ресурсу, матеріалізований результат інформаційної діяльності, документований на будь-якому носії або оголошений публічно і призначений для забезпечення інформаційних потреб користувача».

Інформаційну продукцію можна поділити як за змістом, так і за формою. Змістом інформаційної продукції можуть бути відомості, твори, програми, видання, телерадіоканали, сайти, бази і банки даних та інша документована інформація, підготовлена згідно з потребами користувачів. А формою – носії інформації – диски, відео-, аудіокасети, книги, публікації тощо.

Відтак інформаційний продукт створюється у процесі творчої, виробничої, аналітичної, синтетичної та інших видів діяльності; це будь-яка інформація, підготовлена для споживача. Передача його здійснюється за допомогою телекомунікаційних засобів зв'язку, тобто який саме продукт приходить від виробника до споживача по телекомунікаційних каналах зв'язку. Якщо за критерій класифікації інформаційного продукту брати різновиди надходження його по сучасних телекомунікаційних мережах, то існують три типи таких різновидів – мова як продукт, відео та дані; все інше являє собою синтез останніх.

Сучасне національне законодавство не дає обґрунтованих визначень вищепереліченим різновидам інформаційного продукту. Якщо говорити про систематику названих відносин, а саме послуг

у інформаційно-телекомунікаційній сфері, то українське законодавство не регулює ні сам процес надання цих послуг, не встановлює предметного договірно-правового регулювання, а також не враховує фактор постійного розвитку систематики ринку, що організований як система телекомунікаційних послуг, яка власне виконує функцію інфраструктури даного ринку.

В українському законодавстві необхідно розрізняти як сам процес передачі від виробника до споживача інформаційного продукту за допомогою засобів телекомунікацій, що утворює сферу інформаційно-телекомунікаційних послуг, так і відносини між суб'єктами господарювання всередині самих мереж передачі, що є достатньо автономними і можуть визначатися як власне ринок телекомунікаційних послуг.

Чинний Закон України «Про телекомунікації» був прийнятий відносно недавно – у 2003 році, і хоча з того часу в його зміст внесено більше двадцяти поправок, разом з тим слід констатувати, що значна частина відносин у телекомунікаційній галузі залишається поза увагою законодавця. Основний акцент в Законі було зроблено на статистиці телекомунікаційних правовідносин, в той же час їх динаміка та ієрархічна структура ринку не була взагалі взята до розрахунку українським законодавцем. Так, основний набір термінів, який міститься у статті 1 Закону, та його структура не відповідають рівню сучасних технологій, не розкривають технічні види і підвиди телекомунікаційного зв'язку, не дають вичерпний перелік телекомунікаційних послуг та послуг, що надаються в межах самої телекомунікаційної мережі і взагалі не регулюють сам процес передачі інформаційного продукту від виробника до користувача, що робить неможливим зокрема застосування засобів господарсько-правової відповідальності за неналежну технічну якість інформаційного продукту, що передається. Можна вказати на абсолютну нетотожність, що існує

сьогодні в сфері розвитку та розповсюдження мобільного зв'язку, параметрів господарської діяльності та її капіталізації в цій сфері та рівнем законодавчого забезпечення цієї телекомунікаційної послуги. Мова не йде навіть про необхідність прийняття окремого предметного Закону України «Про мобільний зв'язок». В чинному Законі України «Про телекомунікації» мобільний зв'язок не визначено навіть в переліку базових понять. Тобто всі перелічені аргументи дають право стверджувати, що сучасне законодавче регулювання телекомунікаційних відносин не містить необхідної системної розбудови власного нормативного матеріалу.

Відтак сучасне телекомунікаційне законодавство потребує суттєвої модернізації у формі створення системи законів України, центральне місце в якій має зайняти новий кодифікований законодавчий. Його основним завданням має стати систематизація телекомунікаційних відносин у форматі їх сучасного існування, концентрація норм, що уособлюють уніфікацію правового регулювання в телекомунікаційній сфері як такої.

Відтак повнота систематизації має визначитись, зокрема, виходячи з реального переліку телекомунікаційних послуг, які надаються в інформаційній сфері.

Так, телекомунікаційні послуги як об'єкт законодавчого регулювання можна розділити на п'ять видів: послуги поштового зв'язку, послуги телефонного зв'язку, послуги передачі та прийому телевізійних та радіопрограм, послуги доступу до мережі Інтернет та інші додаткові послуги. Кожен з цих видів послуг має свої особливості як у функціонально-технічному, так і в правовому аспекті, а відтак утворює власні підсистемні ринкові механізми своєї реалізації і вимагає статусу окремих об'єктів політики держави в сфері телекомунікацій.

Слід зазначити факт існування надзвичайно прямого, функціонального зв'язку самих телекомунікаційних послуг та генези їх розвитку із запровадженням

інновацій у названій сфері. Так, перший вид послуг на ринку телекомунікацій – це послуги поштового зв'язку, тобто продукт діяльності оператора поштового зв'язку з приймання, обробки, перевезення та доставки (вручення) поштових відправлень, виконання доручень користувачів щодо поштових переказів, банківських операцій, спрямований на задоволення потреб користувачів. Цей вид телекомунікаційних послуг є дуже поширеним, простим і зручним. Він діє вже з давніх часів і існує до сьогодні. Спочатку він існував на рівні передачі людиною голосових повідомлень, потім людиною, або точніше гінцем передавався лист. А в сьогоднішні часи цей зв'язок має систематизовану форму у вигляді спеціалізованої служби.

Другий вид послуг на ринку – це послуги телефонного зв'язку, які бувають у вигляді наземного (фіксованого чи дрогового) телефонного зв'язку та радіозв'язку. Взагалі ідея телефонування була розроблена ще у 1849–1854 рр. Шарлем Бурселем, інженером-механіком та віце-інспектором паризького телеграфа. І через 150 років дана послуга на ринку телекомунікацій була представлена практично всіма підприємствами телекомунікацій (оператори фіксованого зв'язку, оператори мобільного зв'язку, провайдери Інтернет-доступу і навіть оператори кабельного телебачення).

Третій вид телекомунікаційних послуг – це послуги передачі та прийому телевізійних та радіопрограм, які надаються операторами цифрового, кабельного та супутникового телебачення. Ринок даних послуг ще не розвинений.

Четвертий вид послуг – це послуги доступу до мережі Інтернет чи міжмережжя, система об'єднаних комп'ютерних мереж глобального загальнолюдського суспільства, яка в наш час покриває практично всю поверхню земної кулі. Інтернет-мережа побудована на використанні протоколу IP і маршрутизації пакетів даних. У наш час Інтернет відіграє

важливе значення у створенні інформаційного простору глобального суспільства, слугує фізичною основою доступу до веб-сайтів і багатьох систем (протоколів) передачі даних. Це міжмережжя – практично нескінченний інформаційний ресурс, він є всесвітнім джерелом знань, глобальним і загальнодоступним по своїй суті.

Слід також зазначити, що всупереч надзвичайному зростанню ролі мережі Інтернет та широкому колу приватних та публічних інтересів, що потребують суспільно прийнятої гармонізації та оптимізації, цей сегмент телекомунікаційних послуг в Україні функціонує та розвивається поза системним законодавчим забезпеченням. Хоча логічно було б очікувати на розробку та прийняття окремого Закону.

Останній, п'ятий вид послуг – це інші додаткові послуги, які надаються всіма підприємствами телекомунікацій. Наприклад, в українській приватній телекомунікаційній компанії «Укртелеком» частка додаткових послуг становить більше 20%, це й виклик абонента за одним з п'яти зазначених у замовленні номерів телефонів, й ведення розмови за споживача (передавання телефонограми), й довідка про тривалість розмови, сюди можна віднести і обмеження тривалості розмови на прохання абонента та інші додаткові послуги. (Слід зазначити, що Укртелеком та Укрпошта, їх технічна інфраструктура утворюють в Україні один із різновидів природної монополії).

Усі п'ять видів телекомунікаційних послуг відповідно до сучасного законодавства на основі договору про надання телекомунікаційних послуг, обов'язкові вимоги до якого містяться у Рішенні Комісії України з регулювання зв'язку від 26 березня 2009 року № 1420. В той же час це не дає можливості встановити взаємозв'язок між телекомунікаційною послугою та особливостями договірно-правового значення кожної з них. Зрозуміло, що функціонування ринку інформаційної

продукції в свою чергу має бути забезпечено функціонуванням ринку телекомунікаційних послуг. Їх співвідношення є доволі складним, але має своєрідну інфраструктуру, яку легко переглянути за допомогою суб'єктного критерію.

Практично власник (творець) продукту самостійно чи за допомогою свого посередника надає інформаційний продукт, використовуючи телекомунікаційні мережі та укладаючи договори на передачу продукту з суб'єктами телекомунікаційної сфери. Наприклад, продукт – телевізійна передача, яка захищена авторськими правами (суб'єкт-володілець), транслюється споживачеві засобами електрозв'язку (суб'єктом телекомунікаційних послуг) телеканалом або за допомогою сайтів у мережі Інтернет (суб'єктом-видавником). Споживач на підставі відповідного договору з мультимедійною компанією, яка здійснює трансляцію через визначений телевізійний канал технічними засобами телекомунікації (обладнання, станції та лінійні споруди, призначені для утворення телекомунікаційних мереж (стаття 1 Закону України «Про телекомунікації»). В свою чергу компанія-оператор на підставі договору з каналом, який в свою чергу є власником програми чи уклав договір з автором програми, який має авторське право на продукт інтелектуальної власності (телевізійну програму).

Таким чином, передача інформації за допомогою телекомунікаційної мережі може включати в себе до чотирьох видів суб'єктів інформаційної діяльності: суб'єктів-власників інформаційного продукту; суб'єктів-відправників інформаційного продукту; суб'єктів-постачальників інформаційного продукту; суб'єктів телекомунікаційного ринку; суб'єктів-споживачів такого продукту. Особливістю даної сфери є те, що початковий суб'єкт може бути не пов'язаний договірними відносинами з кінцевим суб'єктом. Таким чином, інфраструктура надання інформаційних послуг має доволі складний характер, бо базується на процесах

створення, надання, передачі, отримання цих послуг, що в свою чергу призвело до появи всередині мережного самостійного ринку (ринку передачі як такої) з надання телекомунікаційних послуг як таких, підґрунтя яких складає і технічна, і економічна інфраструктури.

Перша – технічна інфраструктура телекомунікаційної сфери, як ціле, поділяється на два великих сегменти: електрозв'язок (телекомунікації) та поштовий зв'язок. На побутовому рівні дану галузь ототожнюють тільки з першою складовою, звідси і синонімічна складова слів електрозв'язок та телекомунікації.

Згідно із ст. 1 Закону України «Про телекомунікації» електрозв'язок (телекомунікація), визначається як передавання, випромінювання та/або приймання знаків, сигналів, письмового тексту, зображень та звуків або повідомлень будь-якого роду по радіо, проводових, оптичних або інших електромагнітних системах. Дана сфера є складовою частиною галузі зв'язку України.

Електрозв'язок як сегмент телекомунікаційного простору, в свою чергу, поділяють за допомогою різноманітних критеріїв. Відповідно до типів зв'язку існують: дротовий, оптоволоконний та радіозв'язок.

Перший з них відповідно до статті 1 Закону України «Про телекомунікації» – це різновид телекомунікації, який здійснюється за допомогою стаціонарного (нерухомого) обладнання, як правило, включає телефонний, телефонний міський, телефонний сільський, телефонний міжміський, телефонний міжнародний зв'язок. Сюди ж можна віднести Інтернет (хоча зараз Інтернет переміщується й у інші різновиди).

Другий відповідно до статті 1 Закону України «Про радіочастотний ресурс України» № 1770-III від 1 червня 2000 року – це вид електрозв'язку, який можна назвати електрозв'язком, який здійснюється шляхом поширення електромагнітних хвиль у вільному просторі без

штучного спрямовуючого середовища. Існують такі різновиди радіозв'язку: ДХ-, СХ-, КХ- та УКХ-зв'язок без застосування ретрансляторів, супутниковий зв'язок, радіорелейний зв'язок, стільниковий зв'язок, транкінговий зв'язок.

Між дротовим та радіозв'язком знаходиться синтезуюча складова – оптоволоконний зв'язок, визначення якого міститься тільки у технічній літературі – це технологія, що використовує скляне (або пластикове) волокно (кабель) для передачі даних, який складається з пучка скляних жил, кожна з яких може передавати повідомлення, модульовані на світловий хвилі. Як ми бачимо, сегменти ринку досить різноманітні і регулювання відносин, пов'язаних з ними, відбувається завдяки великій кількості нормативних актів.

Якщо брати інші критерії, то за динамікою джерела або одержувача інформації існують – стаціонарний та рухомий зв'язки; за середовищем передачі даних – супутникові, повітряні, наземні, підводні та підземні зв'язки; за часом – працюючі у реальному просторі та здійснюючі відкладену доставку повідомлень. Також дуже важливим технічним критерієм електрозв'язку є розподіл за типом переданого сигналу на аналоговий та цифровий.

Якщо технічна інфраструктура має більш менш зрозумілий вигляд, то економічна інфраструктура телекомунікаційної сфери має більш складні складові: суб'єктів, послуги та їх різновиди, а також державне регулювання.

Перші з цього переліку – це суб'єкти телекомунікаційних правовідносин, визначення яких у законодавстві не міститься, але міститься перелік у статті 1 Закону України «Про телекомунікації». До них відносяться: оператори, провайдери телекомунікацій, споживачі телекомунікаційних послуг, абоненти, виробники та/або постачальники технічних засобів телекомунікацій, власник (володілець) кабельної каналізації електрозв'язку.

Так, оператор телекомунікацій – це суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері теле-

комунікацій із правом на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж.

Провайдер телекомунікацій – це суб'єкт господарювання, який має право на здійснення діяльності у сфері телекомунікації без права на технічне обслуговування та експлуатацію телекомунікаційних мереж і надання в користування каналів електрозв'язку.

Треба зазначити, що існують у телекомунікаційній сфері такі суб'єкти, як виробники та/або постачальники технічних засобів телекомунікацій, тобто обладнань, станційних та лінійних споруд, призначених для утворення телекомунікаційних мереж. Дані суб'єкти є суб'єктами тільки телекомунікаційної сфери, однак до суб'єктів інформаційно-телекомунікаційних відносин вони не відносяться, бо мова йде про макроекономічний контекст у даному випадку.

Суб'єкт телекомунікаційних послуг – власник (володілець) кабельної каналізації електрозв'язку – суб'єкт господарювання, у власності (володінні) якого перебувають уся інфраструктура кабельної каналізації електрозв'язку або окремі її елементи, набуті на належній правовій підставі, призначені для забезпечення доступу до телекомунікаційної мережі загального користування.

Слід зазначити, що значну сферу телекомунікаційних послуг утворюють послуги, які надають дані суб'єкти один одному. Наприклад, на основі однойменного договору оператори чи власники кабельної каналізації електрозв'язку надають провайдеру послуги з користування ККЕ. Інший приклад послуг – це послуга взаємоз'єднання операторів, яку надають оператори один одному на основі договору про взаємоз'єднання.

Виходячи із структурування господарських відносин відповідно до пункту 4 статті 3 Господарського кодексу України на види, зокрема господарсько-виробничі, організаційно-господарські та внутрішньогосподарські відносини, можна зробити висновок, що системне

законодавче забезпечення певної сфери господарювання має адекватно та збалансовано враховувати їх наявність. Слід зазначити, що телекомунікаційна сфера як така отримала достатньо глибоке врегулювання її державного регулювання, а відтак – системи організаційно господарського забезпечення. У той же час інформаційно-телекомунікаційні відносини як різновид господарсько-виробничих відносин не отримали адекватної правової деталізації, що стримує розвиток телекомунікаційної сфери як такої.

Відтак у результаті вищевикладеного стає зрозумілим, що специфіка сфери, тобто поєднання економічної діяльності з технічною сферою, потребує створення спеціального кодифікованого акта, який повинен відповідати комплексній природі інформаційно-телекомунікаційних ринкових відносин.

Але зведення всіх особливостей функціонування ринку телекомунікаційних послуг в єдиний кодифікований акт є не можливим. Тому для розкриття деяких більш вузьких питань, окремих видів телекомунікаційних послуг, виникає необхідність у створенні цілої низки сис-

темно-підпорядкованих спеціалізованих нормативно-правових актів у цій сфері.

Таким чином, ринок телекомунікаційних послуг отримав відповідне законодавче забезпечення в Україні. Разом з тим, зростаюче значення цього ринку в системі бурхливого розвитку інформаційних відносин, а також в умовах надзвичайної інноваційної активності в сфері технічного забезпечення функціонування телекомунікаційних мереж суттєво ускладнюють систематику інформаційно-телекомунікаційних відносин, часто руйнуючи традиційний розподіл інформаційних продуктів та інформаційних послуг за видами електрозв'язку тощо. Відтак система телекомунікаційних послуг потребує постійного аналізу та упорядкування. Визначення кола основних суб'єктів ринку телекомунікаційних послуг, їх функціональної ролі та змісту відносин між ними дозволяє розбудовувати увесь механізм його функціонування в сучасних умовах та поставити питання про систематизаційні законотворчі роботи в цій сфері правового, що, як уявляється, є в часі.

Література

1. Організація правової роботи на підприємствах, установах, організаціях : навч. посіб. /Р. П. Бойчук, Д. В. Задихайло, В. М. Пашков. – Х. : Вид-во «ФІНН», 2010. – 384 с.
2. Волков, Ю. В. 4. Телекоммуникационное право : учеб. пособие / Ю. В. Волков. – Екатеринбург, 2011. – 94 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telecomlaw.ru/studyguides/telecom%201-5.pdf>.
3. Телекоммуникационное право : учеб. пособие / Ю. В. Волков. – Екатеринбург, 2008. – 56 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.telecomlaw.ru/studyguides/UP_TLKLaw_08.htm.
4. Волков, Ю. В. Субъекты телекоммуникационного рынка / Ю. В. Волков. – Екатеринбург, 2007. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.usla.ru/structure/dissovvet/Volkov-aref.pdf>.
5. Волков, Ю. В. Анонимные субъекты телекоммуникационных сделок / Ю. В. Волков // Право и экономика. – 2006. – № 7. – С. 56–58.
6. Цхведиани, В. Телекоммуникации Украины – перспективы развития и основные проблемы / В. Цхведиани // Фонд. рынок. – 2000. – № 16.
7. Волков, Ю. В. Предмет телекоммуникационного права / Ю. В. Волков // Право и экономика. – 2006. – № 10. – С. 123.
8. Волков, Ю. В. Правовые подходы к решению проблемы терминологии в электросвязи / Ю. В. Волков // Вестн. связи. – 2006. – № 4. – С. 69–71.
9. Гольдштейн, Б. С. Сети связи : учеб. для ВУЗов / Б. С. Гольдштейн, Н. А. Соколов, Г. Г. Яновский. – СПб. : БХВ-Петербург, 2010. – 400 с., илл.